

[מצנות מעשר בהמה שהורה בכל שנה]

שם לעשר כל הבהמות שהורות, שהן בקר וצאן ועוים, הנולדות בעדרינו בכל שנה ושנה, ולהביא המעשר לירושלים ולאכלו שם, אחר שיהיה קרב החלב והדם מהם במזבח, שנאמר: וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבר תחת השבט העשירי יהיה קדש.

ואמרו זכרונם לברכה בבכורות: פיצד מעשרין, כונסן לדיר ועושה להם פתח קטן, כדי שלא יהיו שנים יכולים לצאת כאחת, ומעמיד אמותיהן מפתח והן גועות, כדי שישמעו הטלאים קולם ויצאו מן הדיר לקראתם מעצמם ולא מלח אחר, ומונה אותן בשבט: אחד שנים שלשה ארבעה, וכן עד עשרה, והיוצא עשירי סוקרו בסקרא ואומר: הרי זה מעשר.

משרשי המצוה, שהאל ברוך הוא בחר בעם ישראל ונפץ למען צדקו להיות כלם עוסקי תורתו ויודעי שמו, ובחכמתו משכם במצוה זו למען ילמדו יקחו מוסר, כי יודע אלהים שרוב בני-אדם נמשכים אחר החמר הפחות בשגם הוא בשר, ולא יתנו נפשם בעמל התורה ובעסקה תמיד; על-כן סבב בתבונתו

ונתן להם מקום שידעו הכל דברי תורתו על-כל-פנים, שאין ספק כי כל אדם נמשך לקבץ דירתו במקום שממונו שם.

לכן בהצלות כל איש מעשר כל בקר וצאן שלו שנה שנה במקום שעסק החקמה והתורה שם, והיא ירושלים, ששם הסנהדרין יודעי דעת ומביני מדע, וכמו-כן נעלה לשם מעשר תבואתנו בארבע שני השמטה, כמו שידוע שמעשר שני נאכל שם, וכן נטע רבעי, שנאכל שם, על-כל-פנים או ילך שם בעל הממון עצמו ללמד תורה או לשלח לשם אחד מבניו שילמד שם, ויהיה נזון באותן פרות.

ומתוך כך יהיה בכל בית ובית מכל ישראל איש חכם יודע התורה, אשר ילמד בחכמתו כל בית אביו, ובכן תמלא הארץ דעה את יי; כי אם חכם אחד לבד יהיה בעיר, או אפילו עשרה, יהיו הרבה מבני-אדם שבועיר, וכל-שפן הנשים והילדים, שלא יבואו לפניהם פעם בשנה, או אפילו ישמעו דבריהם פעם בשבוע, ילכו הבית וישליכו כל דברי החכם אחרי גום; אבל בהיות המלמד בכל בית ובית, שוכן שם ערב וקרב וצהרית, ויזהירם תמיד, אז יהיו כלם, אנשים ונשים וילדים, מזהירים ועומדים, ולא ימצא ביניהם שום דבר חטא ועוון, ויזכו למה שפתוב: ונתתי משפני בתוכם... והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים.

מדיגי המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה שאין מעשרין מן הבקר על הצאן ולא מן הצאן על הבקר, אבל מעשרין מן הצאן על העוים ומן העוים על הצאן, ששניהם הוציאם הפתוב בלשון צאן, וכמין אחד נחשבים. ואין מעשרין מן הנולד בשנה זו לשנה אחרת, כמו שאין מעשרין בזרע הארץ מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש, שנאמר בה: היצא השדה שנה שנה. אבל מפל-

מקום אם עבר ועשר מן הבהמה הישנים על התדשים או מן התדשים על הישנים, כתב הרמב"ם זכרונו לברכה שיראה לו שהן מעשר, מפני חמרת מעשר, שהרי לא כתיב "שנה שנה" אלא בורע הארץ, ודי לנו שולמד ממנו להיות מעשר בהמה כמוהו לענין לכתחלה, אבל לא דיעבד.

וכן מענין המצוה מה שאמרו זכרונם לברכה שאין הטלאים הנולדים כמו הטבל, שאסור לאכל ממנו עד שיחעשר, אלא מתר למכר ולשחט מן הטלאים כל מה שירצה, וכשיגיעו הזמנים שקבעו חכמים לעשר, והם נקראין גרן מעשר בהמה, יעשר אותן הנמצאים לו; ומשהגיעו אותם זמנים, אסור לו למכר ולשחט עד שיחעשר אותם; ואם עבר ושחט, הרי זה מתר.

ושלשה זמנים הם שקבעו זכרונם לברכה בזה, ואלו הן: יום אחרון של חדש אדר ויום ל"ה מספירת העמר ויום אחרון מתדש אלול; ולמה קבעו זמנים אלו, שהם סמוכים למועדים — כדי שיהיו בהמות מצויות לעולי רגלים; שאף-על-פי שמתר למכר קדם מעשר, כמו שאמרנו, מפל-מקום נמנעים היו למכר עד שיחעשו אותן, כדי שיחעשו בהן מצוה.

ודין המונה אותם וטעה במנינו וקרא לשמיני עשירי או לשנים-עשר עשירי, שלא נתקדשו; ואם טעה בתשיעי ואחד-עשר וקראן עשירי, נתקדשו, מפני שהם סמוכים לעשירי; ודבר זה מפי הקבלה ידענוהו.

ומה שאמרו שכל בהמה שהיא ספק אם בת-מעשר היא או אינה בת-מעשר, הרי היא פטורה מן המעשר; והכל נכנסין לדיר להתעשר, בין תמימים בין בצלי מומין, חוץ מן הפלאים והטרפה ומחסר זמן, וכן היתום שמתה אמו או שושקטה עם לדתו, ודברים אלו מפי השמועה ידענום; ויתר פרטיה, בפרק אחרון מבכורות.

וכתב הרמב"ם זכרונו לברכה שמצוה זו נוהגת בין בזכרים ונקבות, בין בישראלים בין בכהנים ולויים, ובארץ ובחוצה לארץ, בין בפני הבית ושלא בפני הבית; וזהו דין-תורה. ואולם בגזרה מדרבנן כדי שלא יאכל שלא כמום, אחר שאין לנו מקדש, ונמצא בא לידי אסור גדול, שהוא שוחט קדשים בחוץ, אמרו זכרונם לברכה שאינו נוהג אלא בפני הבית; וכשיהיה שם מקדש בנוי, נוהג בארץ ובחוצה לארץ. עד כאן לשונו.

ועוד כתב במקום אחר, שאם עבר ועשר בזמן הזה, הרי זה מעשר, ויאכל כמומו בכל מקום, כי הוא כחלין גמורים. והתמים הנאכל בירושלים בזמן הבית, דינו שיאכל לבצלים בלו, כפסח, חוץ מן האמורים והדם, שהוא קרב, כמו שאמרו למעלה.